

PRŮVODCE BUDOVÁNÍM VZTAHŮ S ROMSKÝMI UPRCHLÍKY Z UKRAJINY V EVROPSKÝCH ZEMÍCH

Deaconess
Foundation

**Deaconess
Foundation**

This Guide to establish liaison with Roma refugees from Ukraine in European countries was prepared in the framework of the project «**Roma Women Participation**», supported by the **Deaconess foundation**.

The views expressed in this Guide are solely those of the authors based on the Terms of Reference they were engaged to undertake, and do not necessarily reflect the official position of the Roma Women Fund Chiricli. The original version of this Guide is in Ukrainian. In cases of variations, the Ukrainian version should be considered authoritative.

Author: OLHA TSVILIY, expert and consultant on Roma issues, communication and advocacy.

4	OBECNÉ INFORMACE
5	SPECIFIKA ROMŮ ŽIJÍCÍCH NA UKRAJINĚ
6	TYPY ROMSKÝCH OSAD
7	SPECIFIKA ROMŮ ŽIJÍCÍCH NA UKRAJINĚ
11	SITUACE V OBLASTI MIGRACE
12	KULTURA, ZVYKY, HODNOTY
14	DOPORUČENÍ PRO SOCIÁLNÍ PRÁCI

OBECNÉ INFORMACE

K romské národnosti se během sčítání lidu v roce

2001

přihlásilo celkem

přihlásilo celkem

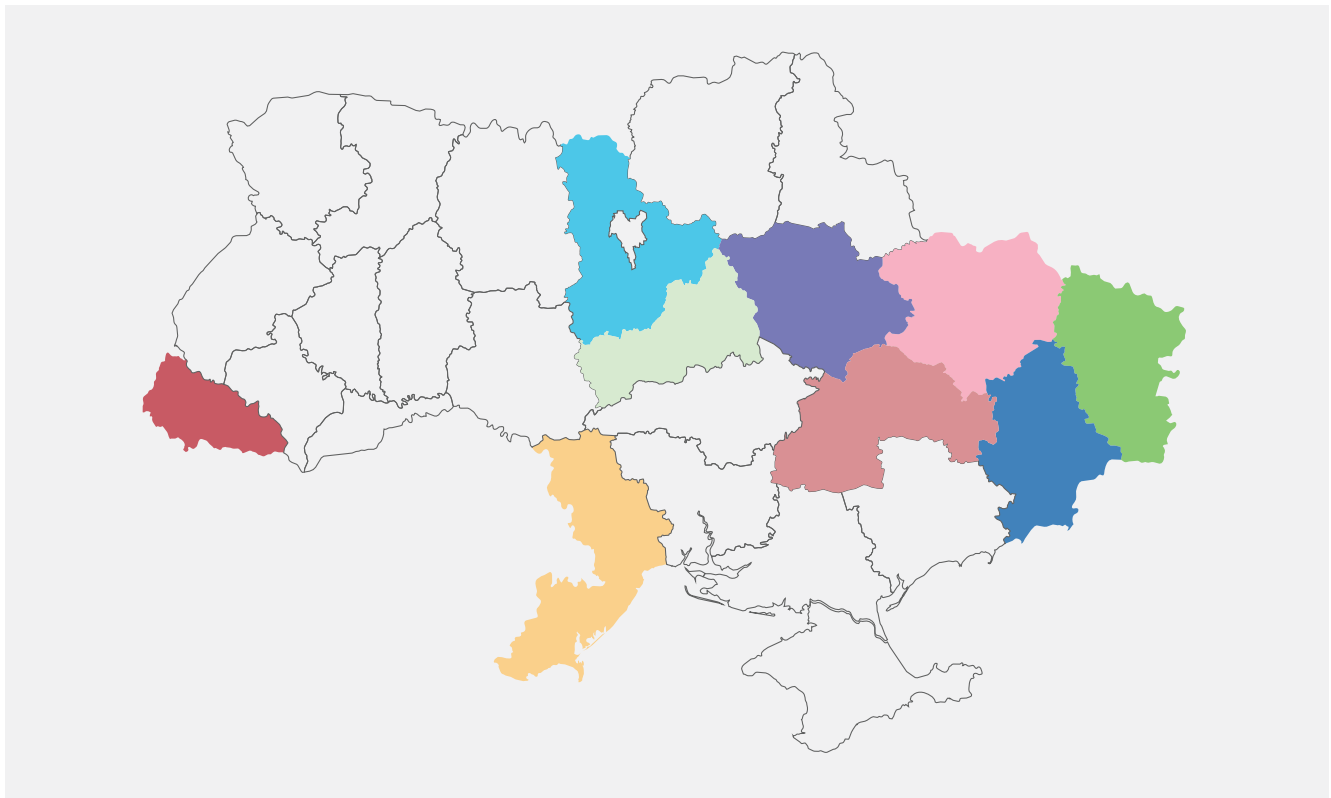
47 917

obyvatel

Mezinárodní organizace odhadují, že na Ukrajině

žije **200 000**

až **400 000 Romů**

Zakarpatské (70 000)

Doněcká (20 000)

Oděská (20 000)

Luhanská (11 630)

Charkovská (10 000)

Kyjevská (6 400)

Dněpropetrovská (6 200)

Čerkaská (5 140)

Poltavská oblast (4 205)

V určitých regionech lze Ukrajinské Romové rozdělit do podskupin podle dialektu a náboženství – Servové, Ruské Romové, Vlaši, Lovárové, Kotláři, Kalderaři, Ukrajinsko-maďarské Romové (Ungři), a krymští Romové.

Romská komunita na Ukrajině je velmi heterogenní. Jejich životní podmínky v místním kontextu závisí na historii regionu a vztahu mezi hlavní populací území a menšinou, jazyku, kterým obyvatelé oblasti mluví, městských nebo venkovských životních podmínkách. Místní podmínky a situace také ovlivňují problematiku lidských práv, se kterou se Romové v konkrétní lokalitě či regionu potýkají.

SPECIFIKA ROMŮ ŽIJÍCÍCH NA UKRAJINĚ

• Kde bydlí romské rodiny/skupiny?

Usazují se ve městech, vesnicích nebo osadách?

Romové žijí po celé zemi, ale hustota jejich osídlení se region od regionu liší. Romové jsou soustředěni především v těchto oblastech: Zakarpatská, Oděská, Charkovská, Čerkaská, Doněcká, Dněpropetrovská a Záporožská.

Největší počet geograficky izolovaných Romů bydlí v Zakarpatské a Oděské oblasti. Většinou bydlí na venkově, v kompaktních romských osadách: skutečně dvě největší romské osady na Ukrajině se nacházejí v Zakarpatské oblasti ve městech Mukačevo (asi **7 000** Romů) a Beregovo (asi **5 000** Romů).

Většina Romů na Ukrajině žijí sedavým způsobem. V západní části Ukrajiny existuje několik nomádských skupin, které sezónně migrují za prací do střední a dalších částí Ukrajiny.

V tradičních a uzavřených komunitách – nejvíce segregovaných – má taková komunita vždy vůdce. Je autoritativním tradičním vůdcem, kterému se říká „baron“ nebo „starší“, a působí jako prostředník a vyjednávač v komunikaci a vztazích mezi romskými komunitami (osady), místními úřady a orgány činnými v trestním řízení. Veřejní aktivisté z romských komunit přitom podotýkají, že „instituce baronů či tradičních vůdců“ ztrácí moc a postupně zaniká.

TYPY ROMSKÝCH OSAD

Kompaktní romské osady (tábor) – místo kompaktního pobytu Romů. Osadu mohou obývat Romové z různých skupin, kteří spolu nemusí být nutně spojeni rodinnými vazbami. Taková osada má zpravidla vůdce (baro) nebo několik vůdců, pokud je osada velmi velká. Ukrajina má dvě oblasti s největším počtem kompaktních romských osad: Zakarpatská oblast má **120** osad, Oděská oblast má asi **20** osad. Největší romská osada na Ukrajině se nachází v Mukačevu, kde žije přes **7000** Romů.

Dočasné spontánní osady – takové osady se obvykle objevují v teplém období na území velkých obcí. Jedná se o tradiční způsob sezónní migrace, kvůli možnosti přivýdělku. V takových osadách mohou žít Romové z různých skupin a měst Ukrajiny. Takové osady většinou nemají přístup k pitné vodě, jsou daleko od veřejné dopravy. Zároveň rezonující události kolem romských spontánních osad, ke kterým v poslední době dochází, způsobují prohloubení potřeby veřejného dialogu a řešení dlouhodobých problémů souvisejících s veřejnou bezpečností, realizací základních práv obyvatel spontánních romských osad stejně jako s ochranou zájmů obyvatel komunity, kterou si Romové vybrali k vytvoření spontánní osady.

• Jaké jsou životní podmínky romských rodin/skupin na Ukrajině? Mají přístup k zásobování vodou, topení, potravinám, vzdělání, zdravotní péči a sociálním službám?

Životní podmínky Romů se region od regionu liší, ale v mnoha případech nesplňují minimální standardy. Romské osady (jak oddělené, tak v rámci obcí) jsou často izolované, mají nedostatečně rozvinutou infrastrukturu a nemají přístup k čisté pitné vodě, sanitárním a hygienickým prostředkům, elektřině, topení, kanalizaci a likvidaci odpadu. V Zakarpatské a Oděské oblasti má hodně romských rodin špatné životní podmínky a žijí v přeplněných domácnostech, které potřebují opravu. Romové navíc často nemají doklady prokazující jejich vlastnictví k nemovitosti, takže existuje riziko jejich vystěhování.

Neexistují žádné státní ani regionální programy, které by romským osadám poskytovaly jídlo. Humanitární pomoc poskytují jednotlivé náboženské komunity a veřejné organizace. Velkým problémem je chudoba většiny romské populace, která je výsledkem začarovaného kruhu: nízká úroveň vzdělání – problémy se získáním kvalifikovaného a lépe placeného zaměstnání – důsledkem toho je chudoba a důsledkem chudoby je opět nízká úroveň vzdělání.

SPECIFIKA ROMŮ ŽIJÍCÍCH NA UKRAJINĚ

Vážným problémem, který je třeba řešit, zůstávají školy nebo třídy (často umístěné v blízkosti bydliště Romů), které navštěvují pouze nebo převážně romští žáci, což následně vede k faktické segregaci. Například v Zakarpatské oblasti je **15** škol, kde je počet romských dětí **50-70%** a **8** škol, kde je jejich počet více než **70%**. Podle občanské společnosti v Užhorodu mají školy, které navštěvují převážně romské děti, špatné podmínky a neposkytují kvalitní vzdělání.

Na základě údajů poskytnutých ve zprávě „Práva romských žen“ nadace pro romské ženy Chirikli a „UN Women“ (rok 2018):

- **73%** romských chlapců a **75%** dívek navštěvuje základní školu (ve věku **6–10 let**)
- **65%** chlapců a pouze **59%** dívek pokračuje ve vzdělávání na střední škole (ve věku **11–15 let**)
- **240** z **300** dotázaných žen nedokončilo středoškolské vzdělání a v **90** případech to bylo kvůli jejich předčasnému sňatku.
- Rodiče raději zajišťují vzdělání chlapcům, protože dívky se „připravují“ na manželství.

Úroveň přístupu k vyššímu vzdělání (odbornému nebo vysokoškolskému) je pro romské dívky i chlapce extrémně nízká.

Z hlediska **zdravotní péče** jsou Romové na Ukrajině jednou z nejzranitelnějších skupin. Dvě hlavní překážky v přístupu ke zdravotní péči jsou nedostatek dokladů totožnosti a vysoké náklady na velkou část lékařské péče a léků potřebných k léčbě.

Se zavedením reformy financování zdravotnictví na Ukrajině se stalo povinné pro příjem lékařských služeb podepsat s rodinným lékařem prohlášení o poskytování lékařských služeb. Pro romskou populaci je to další byrokratická překážka, protože velká část Romů jde k lékaři, až když jsou jejich zdravotní problémy kritické a naléhavé, ale bez tohoto prohlášení k odborníkovi se dostane pouze na soukromých klinikách, což je pro ně finančně nerealizovatelné.

Velká část romských rodin pobírá určité **sociální dávky** (podle sociálního postavení: mnohodětné, matky samoživitelky, nemajetné, osoby se zdravotním postižením atd.), ale často jsou zástupci sociálních služeb ve svém postoji k těmto rodinám předpojatí, což může vést k subjektivnímu rozhodování o poskytování a výši sociální pomoci. Dalším častým problémem při získávání prostředků od státu je také potřeba shromáždit velký soubor dokumentů, vědět, na koho se obrátit a s jakou otázkou, kde podat žádost, což vyžaduje určitou úroveň gramotnosti uchazeče. Zástupci sociálních služeb nejsou vždy připraveni zajistit plnou podporu romským rodinám v průběhu nabývání určitého sociálního statusu, a tím i přijímání plateb.

Na druhé straně jsou představitelé romských komunit často nedůvěřiví vůči státním úředníkům, které opět zosobňují sociální pracovníci.

Ve velké části krajů je tato problematika řešena pomocí romských sociálně-zdravotních mediátorů, kteří působí jako prostředníci mezi romskou komunitou a zástupci určitých institucí a agentur. Práci mediátorů však v naprosté většině případů platí charitativní organizace a jejich počet na Ukrajině je kriticky nedostatečný k pokrytí všech romských komunit mediačními službami.

Dalším problémem pro pobírání sociálních dávek a služeb je, že Romové často nemají potřebné doklady.

• Jak jsou romské rodiny/skupiny integrovány do většinové společnosti (školní docházka apod.)? Nebo jsou od toho odděleny?

Ze zpráv nevládních organizací a monitorovacích orgánů monitorujících dodržování lidských práv vyplývá, že část romské komunity stále není schopna získat doklady potvrzující skutečnost narození či identifikační doklady a potýká se s obtížemi při uplatňování práva na rovné a kvalitní vzdělání, využívání sociálních a zdravotních služeb, je diskriminována na trhu práce a žije v nevhodných a nezdravých životních podmínkách.

V romských komunitách, kde je silný tlak tradičních společenských norem, jsou chlapci – místo školní docházky – nuceni plnit roli živitele rodiny. Dívky nemají po dosažení puberty téměř žádnou možnost pokračovat ve vzdělávání, protože obavy ze ztráty cudnosti jim brání opustit rodnou osadu.

Studie nadace pro romské ženy Chirikli z roku 2016 zjistila, že romské ženy na Ukrajině čelí nejrůznější diskriminaci na základě pohlaví a etnického původu, která je vytlačuje ze společnosti. Kromě mnoha problémů jsou romské ženy méně vzdělané než muži. Například studie romské nevládní organizace Romenzjistila, že z 6.348 dotázaných Romů v Charkovské oblasti (2.857 mužů a 3.491 žen), 1.011 mužů má úplné vysokoškolské vzdělání a 1.740 žen nemá ani středoškolské vzdělání. Jak již bylo zmíněno, nedostatek vzdělání je jednou z příčin chudoby, nezaměstnanosti, nízkého lidského rozvoje, špatných životních podmínek a sociálního vyloučení. Sociální vyloučení Romů bylo historicky spojeno s předsudky a stereotypy, které ovlivňují romské muže a ženy v jejich každodenním životě.

Výše jsme zmínili problémy, které vznikají kvůli chybějícím identifikačním dokladům části romské populace. Mezi hlavní překážky získání těchto dokladů patří nedostatek finančních prostředků na úhradu nákladů na vydání občanského průkazů, chybějící doklady o pobytu a také chybějící rodný list. Komisař pro lidská práva Nejvyšší rady

Ukrajiny a romští mediátoři navíc uvedli, že úřady někdy vytvářejí překážky při získávání občanských registračních dokladů třeba tím, že od žadatele požadují doklady, které zákonem nejsou ani předepsány. Dalším zdrojem potíží Romů při získávání občanských registračních dokladů jsou historické důvody, protože někteří osoby po rozpadu Svazu sovětských socialistických republik (SSSR) zmeškaly lhůtu pro výměnu dokladů, zatímco někteří neměli v SSSR vůbec žádné doklady a nyní nemohou potvrdit své místo narození a dobu pobytu na Ukrajině, což je nutné k získání identifikačních dokladů.

Další překážkou při řešení problému vymýcení negramotnosti dospělých je uzavření večerních škol v rámci reformy školství. Tím se snižují možnosti romských žen a mužů získat požadovanou úroveň vzdělání, které jim chybí.

• Jaké jsou vztahy romské komunity s majoritní společností?

Romské komunity jsou často izolované od zbytku společnosti. Důvodem je nedostatečná informovanost veřejnosti o romské komunitě a tím i předsudky a stereotypy a nedůvěra romské komunity vůči zbytku populace. V případech, kdy romská rodina nebydlí v romské osadě, ale mezi zástupci jiných národností, dochází k aktivnímu kontaktu se sousedy. V mnoha regionech místní odbory kultury pořádají dny, kdy zástupci různých kultur seznamují lidi s jejich tradicemi a zvláštnostmi, a pravidelně pořádají samostatné akce věnované šíření informací konkrétně o romské kultuře mezi obyvatelstvem.

Romové jsou v médiích často zobrazováni jako zločinci. Zprávy o Romech se zaměřují především na kriminalitu, násilí a imigraci jakožto hrozby pro veřejnou bezpečnost. Romské ženy jsou často obviňovány z podvodů, krádeží a únosů dětí. Novináři a média si jen částečně uvědomují svou roli a příspěvek, a to jak k podněcování rasové nenávisti a diskriminaci, tak k boji proti nim.

Hlavním problémem, který je třeba řešit, je to, jak zvýšit přístup Romů, a zejména romských žen, ke stávajícím příležitostem k odborné přípravě, aby získali dovednosti, které je mohou učinit konkurenceschopnějšími na trhu práce. Hlavní překážkou je, že způsobilost pro takové kurzy vyžaduje středoškolské vzdělání (nebo alespoň 9 tříd), což mnoho Romů nemá, zejména ženy, které předčasně ukončí školní docházku.

Oficiální statistiky o současné míře nezaměstnanosti Romů neexistují, ale podle přibližných údajů romských nevládních organizací je zaměstnáno pouze **38%** Romů.

Složitější je situace s zaměstnáním romských žen, které se nacházejí v nepříznivých podmínkách na trhu práce. Zejména romským dívkám je často odepřen přístup ke vzdělávání kvůli jejich vyšší míře negramotnosti, jakož i silným tradičním stereotypům o úloze a odpovědnosti žen v rodině, romské komunitě a společnosti jako celku.

• Čelí nějaké formě systematické diskriminace ze strany ukrajinských úřadů?

Na Ukrajině, stejně jako ve většině evropských zemí, jsou vůči Romům běžné negativní stereotypy a předsudky. To někdy vede k diskriminaci a útokům na Romy a jejich majetek ze strany státních i nestátních aktérů, včetně úředníků činných v trestním řízení. Romské ženy a muži, kteří se stěhují za sezónními pracemi, jsou zvláště zranitelní, čelí předsudkům a nerovnosti v přístupu k pomoci a humanitární podpoře, zločinům z nenávisti a útokům na jejich dočasné osady.

Ukrajinská legislativa upravuje trestné činy z nenávisti motivované rasovými, etnickými nebo náboženskými předsudky a obsahuje jak obecná, tak i specifická ustanovení ke zvýšení trestní odpovědnosti za trestné činy z nenávisti. Kromě toho § 161 odst. 2 trestního zákoníku stanoví odpovědnost za úmyslné jednání směřující k podněcování k etnické, rasové nebo náboženské nenávisti nebo za přímé či nepřímé omezování práv doprovázené násilím, klamáním nebo vyhrožováním. Žalobci a soudci však zřídka uplatňují ustanovení o trestných činech z nenávisti. Rasistické zločiny jsou ukrajinskými úřady často stíhány jako běžné zločiny nebo jsou překlasifikovány na „chuligánství“.

Z průzkumu provedeného mezi Romy, ve kterém byli dotázáni, jaký způsob ochrany lidských práv je v současnosti na Ukrajině nejúčinnější, vyplývá, že za nejúčinnější považují kontaktování příbuzných a hledání vhodných známých (**43,7%**), kontaktování právníka (**39,3%**) a řešení problémů pomocí úplatků a jiných podobných metod (**30,5%**). Bohužel opatření jako obrátit se na soud (**14,1%**), státní zastupitelství (**8,6%**) nebo policii (**6,5%**) jsou mezi Romy považována za nepopulární.

- **Měly romské rodiny/skupiny před konfliktem častou zkušenost s migrací? Jak rozsáhlé jsou jejich rodinné vazby v zahraničí?**

Romové měli zkušenosti především s pracovní migrací do Polska, České republiky a dalších evropských zemí. Jezdili tam na sezónní práce. To ale uměla jen ta část Romů, která měla biometrické pasy.

Zahraniční rodinné vazby jsou poměrně rozsáhlé, ale jen malá část Romů si mohla dopřát cestu k příbuzným do zahraničí.

Pracovní migrace v rámci Ukrajiny byla poměrně běžná, zvláště na začátku jara.

- **Čelí diskriminaci při překračování hranic a/nebo v sousedních zemích?**

Romové čelí problémům s překračováním hranic kvůli chybějícím pasům. Po překročení hranic byly případy negativního postoje k Romům zaznamenány v Německu, Polsku, Maďarsku a České republice. Některé romské rodiny se i přes trvajících nebezpečí rozhodly vrátit na Ukrajinu.

- **Co vědí o zemích, do kterých cestují?**

Romové málo vědí o evropských zemích, nemluví jazyky těchto zemí, s výjimkou té části Zakarpatských Romů, kteří mluví maďarsky nebo slovensky, nebo romských komunit z Oděské oblasti, kteří umí mluvit rumunsky.

KULTURA, ZVYKY, HODNOTY

• Jakými jazyky mluví romské rodiny/skupiny a který z těchto jazyků preferují při komunikaci s (ne)Romy a proč?

Romské subetnické skupiny na území Ukrajiny představují Servové (Servurja) či levobřežní Romové (největší romská skupina na Ukrajině) a Vlaši (Vlahurja), jejichž jazyk patří do ukrajinské dialektové skupiny. Další skupinou Romů, která se vyvinula na území Ukrajiny, jsou krymští Romové, jejichž jazyk zaznamenal velký jazykový a etnografický vliv místního turkického obyvatelstva. Vlašská je třetí největší jazykovou skupinou, do které patří moldavští Romové (Oděská a Černovická oblast), z nichž někteří (Kišiněvští Romy) se ve 20.–30. letech 20. století usadili v Doněcké a Luhanské oblasti. Do této skupiny patří i Kalderaři a Lovárové, kteří žijí v malých skupinách po celé Ukrajině. Čtvrtou jazykovou skupinou je Karpatská skupina, do které patří Slovenští (Servika Roma) a Maďarští (Ungrika Roma) Romové žijící v Zakarpatské oblasti.

Kromě ukrajinštiny, ruštiny a romštiny mluví Romové v závislosti na regionu také rumunsky, maďarsky, slovensky a polsky.

• Jaká je jejich kulturní specifika, která si žádá zvláštní pozornost?

Romové mají svůj vlastní jazyk (romštinu), vlajku a hymnu, ale nemají mateřskou zemi. Nejdůležitější sociální institucí pro všechny romské skupiny byl a zůstává tzv. romský soud. Tento soud je jednou z mála tradic, které existují od „indického“ období romské historie.

Pro označení soudu Romové používají termín „kris“ nebo „sendo“. Tvořili ji převážně starší Romové, z nichž jeden jednání řídil. V podstatě šlo o schůzku, na které se řešil konflikt a padlo bezpodmínečné rozhodnutí. Veškeré náklady na schůzku nesla strana, která požadovala projednání případu. V místech, kde jsou Romové hustě osídleni, i dnes je takový soud jedinou formou řešení jakéhokoli sporu. Romové se raději neobracejí na obecné soudy a jiné státní orgány.

Romové se osamostatňují a dospívají velmi brzy. Mají dvě jména (romské jméno a oficiální jméno v pasu).

Manželství mezi Romy není oficiálně registrováno, ale pokud k němu dojde, mladí lidé se většinou berou v kostele (pouze při prvním sňatku). Bez ohledu na oficiální registraci manželství důkazem jeho zákonnosti v očích romské komunity je jeho publicita. Uspořádání svatby je tedy hlavním potvrzením zákonnosti rodinných vztahů.

Někteří Romové (Krymští, Balkánští, někteří Kalderaři) mají ve zvyku vykoupit nevěstu, což neovlivňuje její osud tím nejlepším způsobem, protože všichni očekávají, že co nejrychleji vrátí (odpracuje) za ni vynaložené prostředky.

Romové slaví většinu křesťanských svátků, včetně Vánoc („Karačoňa“), Velikonoc („Patradi“) a Letnic („Rusala“). O svátcích se dodržují tradiční zvyky, jako je „vyhýbání se“ – muži sedí odděleně od žen.

• Jaké hodnoty jsou důležité pro romskou komunitu?

Romové považují **Romanipen** za svou největší hodnotu – je konvenční překládat toto slovo jako „romský duch“ nebo „romská kultura“, ale význam tohoto slova je poněkud širší. Romanipen je romský duch, romská podstata, romské právo, připravenost a touha řídit se romským právem, vědomí příslušnosti k romské společnosti, soubor romských povahových rysů atd. Ve skutečnosti je za Roma považován i etnický Nerom, pokud má Romanipen. Obvykle se jedná o adoptované dítě neromského původu, které vyrostlo v rámci romské kultury.

• Jaká je hierarchie a vztahy v romské komunitě? Jaké je postavení žen a dětí?

Rozhodování o romské rodině je tradičně v kompetenci manžela. Ženy většinou muži v této věci nevnímají jako sobě rovné. Totéž se děje na úrovni komunity – společensky důležitá rozhodnutí dělají muži.

U mnoha Romů není žena považována za zralou osobu, dokud neporodí dítě. Pro všechny Romy je při zmínce o úspěších ženy mateřství na úrovni společenských a profesních úspěchů, postavení matky je vždy obklopeno ctí. Čím úspěšnější je žena jako matka (tedy čím úspěšněji je ve výchově svého dítěte či dětí podle romské komunity), tím významnější je podle nich její postavení ve společnosti. Těhotné ženy a ženy s malými dětmi mají v každodenním životě zvláštní privilegia.

I když ne všechny moderní romské rodiny mají mnoho dětí, kult dětství z toho nevymizel. Každé dítě, včetně z rodiny někoho jiného nebo neromské rodiny, je vnímáno jako osoba, která potřebuje ochranu, pomoc, podporu, pohoštění. Systém bodového hodnocení pro srovnávání a povzbuzování dětí považují Romové za velmi škodlivý pro děti, i proto školní přístupy ke vzdělávání jsou pro Romy nepřijatelné. Kult dětství je u Romů tak silný, že vede k převládání zvyku adopce (která se často vyskytuje i když mají vlastní děti a nepřímo vysvětluje rozšířené předsudky o Romech jako únoscích dětí), stejně jako zvyku vyzvedávání nebo krmení děti bez domova a sirotků. Do domu, kde je dítě nebo děti, by měli Romové podle romské etikety nosit pamlsky nebo drobné dárky. Pokud se dítěti, které přišlo na návštěvu, nějaká věc velmi líbila, je zvykem ji nabídnout jako dárek (výjimku tvoří drahé věci).

DOPORUČENÍ PRO SOCIÁLNÍ PRÁCI

- **Jaké komunikační prostředky jsou nejúčinnější při práci s romskými rodinami/skupinami? Jak jim efektivně sdělovat informace? Jak jim vysvětlit jejich práva a povinnosti v České republice? Kdo by měl být komunikátorem, aby měl dostatek respektu/autority?**

Na Ukrajině je komunikace nejúčinnější s těmi komunitami, se kterými pracují romští společenské a zdravotní mediátoři. Pro navázání kontaktu s romskými uprchlíky z Ukrajiny se proto doporučuje, aby k nim spolu se zástupcem místních úřadů přišel i zástupce místní romské komunity znalý romštiny. Kontakty by měly být navázány především s vůdci komunity. Komunikace bude lepší, bude-li doprovázena humanitární pomocí komunitě/rodině.

Při komunikaci by se nemělo používat slova „Cikán“, „Cikánka“, ale používat slova „Rom“ nebo „Romka“. Při komunikaci byste také měli dodržovat následující zásady:

- nezůstávejte s Romkou o samotě za účelem rozhovoru (s Romkou mohou být o samotě pouze mužští příbuzní);
- kladte jednoduché otázky, jednu po druhé;
- nechte osobu mluvit o situaci nebo problému;
- nedávejte nepodložené sliby;
- zaměřte se na problém, ne na člověka;
- nepřecházejte do defenzivy, protože konflikt spíše eskaluje a nepřispěje k jeho vyřešení;
- nedistancujte se – jakékoli vyhýbání se akci bude mít pouze negativní důsledky.

- **Co dělat v případě problémových situací (konflikty se sociálními pracovníky, odmítnutí poskytnutého bydlení, ničení majetku...)? Jak v ideálním případě předcházet problematickým situacím?**

Konfliktům lze předcházet proaktivní prací na vysvětlování romským komunitám právních a administrativních postupů a možnosti získat bezplatnou právní, sociální a humanitární pomoc. Na Ukrajině většinu této práce vykonávali romští mediátoři a k prevenci konfliktů přispívá i práce romských veřejných organizací. Pokud existují v zemi hostící ukrajinské Romy, měly by být zapojeny do komunikačního procesu.

Romští mediátoři byli jednomyslně uváděni jako vzor efektivního praktického přístupu všemi institucemi z různých sektorů na místní, regionální a centrální úrovni. Pomáhají řešit problémy spojené se sociální pomocí, bydlením, přístupem žen ke zdravotnickým službám, snížením míry předčasného ukončování školní docházky, řeší a předcházejí konfliktům atd.

• Co dalšího by měli zvážit lidé pracující s těmito skupinami?

Zakarpatskí Romové v romských dočasných osadách mluví převážně maďarsky a nemluví ukrajinsky, rusky, a dokonce ani romsky.

Pro zjištění potřeb jednotlivých romských komunit lze využít ukrajinské zkušenosti s vytvářením „sociálních profilů romských komunit“ – takový profil obsahuje informace o složení rodin (pohlaví, věk), přítomnosti osob/dětí se zdravotním postižením v rodinách, o schopnosti rodinných příslušníků získat zaměstnání a úrovni jejich kvalifikace. Shrnutí těchto informací umožní plánování práce místních úřadů při poskytování lékařské a sociální pomoci a posouzení výše nezbytné humanitární pomoci.

Strategie na podporu realizace práv a příležitostí příslušníků romské národnostní menšiny v ukrajinské společnosti na období do roku 2030

<https://dess.gov.ua/roma-strategy-2030-eng/>

OUR CONTACTS:

fond.chirikli@gmail.com

<https://www.facebook.com/Chiricli/>

<http://www.chirikli.com.ua>